

Utvalg 5 Immateriell kulturarv og verneverdige fag
yrkesfag@udir.no

[Vår dato:
30. november 2015

[Vår ref.:

[Saksbehandler:
Cathrine Lillo-Stenberg

Kirkenes behov for kompetanse innen små og verneverdige håndverksfag i fremtiden.

KA er arbeidsgiverorganisasjon for de rundt 420 kirkelige fellestrådene i Norge. Vi ønsker med dette å komme med et innspill til det arbeidet som nå pågår i forhold til de små og verneverdige håndverksfagene.

Fellestrådene har ansvaret for forvaltningen mer enn 1590 av Den norske kirkes 1629 kirker. Av disse er mer enn 950 fredet eller listeført av Riksantikvaren. Det er kommunene som har ansvaret for å bevilge midler til vedlikehold av kirkene. KA mottar bevilgninger fra Kulturdepartementet til et fagmiljø som iverksetter fellestiltak for å profesjonalisere kirkebyggforvaltningen i Norge.

Kirkene har og har hatt stor betydning i norske lokalsamfunn. Dette avspeiles ved at bygg og gjenstander ofte er utført av de beste håndverkerne som var å frembringe i sin samtid. Disse sporene etter fortidens kunnskaper og teknikker gjør at kirkene representerer Norges viktigste kulturarv.

Fravær av adel og residerende kongemakt gjorde kirken til en av de mest prestisjefylte oppdragsgiverne i Norge. En sølvsmed hadde eksempelvis ikke en viktigere kunde enn kirken. Kirkesølvet ble derfor laget av en mester i sitt fag og representerer de ypperste arbeidene vi har av norsk sølvsmedkunst frem til 1800-tallet.

For KA er det et viktig anliggende at det finnes folk med den håndverkskunnskap som er nødvendig for å ivareta kirkenes store kulturminneverdier også i fremtiden. KAs medlemmer representerer oppdragsgivere med et stort kompetansebehov innenfor flere av fagene som i dag betegnes som små og verneverdige:

- Kirkesølvsmed
- Gjørtler
- Blyglassmester
- Orgelbygger
- Gyllenlærmester
- Dekorasjonsmaler (ådring og marmorering)

- Smed
- Forgyller
- Tinnstøper
- Møbeltapetserer
- Stururmaker
- Repslager
- Gipsmaker

KAs fokus på kirkesølv

KA har gjennom flere år arbeidet for styrket fokus på bevaring av kirkesølv. Vi erfarer at kirkeforvalterne mangler kompetanse på stell og vedlikehold av sølv. En utfordring er for eksempel at mange menigheter ønsket å få påmontert en helletut på gamle alterkalker i sølv for å gjøre det lettere å helle vinen over i særkalker under nattverden. I samarbeid med Riksantikvaren og Norges gullsmedforbund laget derfor KA et hefte om stell og bevaring av kirkesølv. Dette ble i 2008 ble sendt ut til alle kirker. Et eksemplar av heftet følger vedlagt.

Arbeidet avdekket også at antall yrkesutøvere med kompetanse på reparasjon av kirkesølv var i ferd med å forsvinne. Gjennom en kartlegging ble de sølvsmedene og fagmiljøene som fremdeles har kompetansen kontaktet for å finne hvilke utfordringer de selv opplever rundt dette. Tilbakemeldingen var at de sliter med å få nok kunder og at manglende fremtidsutsikter gjør det vanskelig å rekruttere nye personer inn i faget.

Med mindre enn 10 fagpersoner som utøvet faget fordelt på 4 fagmiljøer var det vanskelig for en kirkeforvalter å finne frem til de få som var kompetente. Et konkret tiltak ble derfor en kontakt med Håndverksregisteret på Maihaugen, som ble innledningen til et samarbeid. Sølvsmedene registrerer seg nå der under teknikken «kirkesølvsmedarbeid». Hensikten var å koble de som har oppdrag til de som har riktig kompetanse til å gjøre jobben. Når KA eller Riksantikvaren får henvendelser om reparasjon av kirkesølv, henviser vi direkte til Håndverksregisteret og vet at kunden får tilgang til kvalifisert kompetanse. I forlengelsen av dette, laget vi også et hefte sammen med Riksantikvaren om hvordan den lokale kirkeforvaltningen skal gå frem når man skal reparere kirkesølv. Hefte ble sendt ut til alle våre medlemmer våren 2015 og ligger også vedlagt.

Vinteren 2014 inviterte vi til et felles møte mellom alle kirkesølvsmedene, RA, Norsk håndverksinstitutt, Norges gullsmedforbund og KA. Dette var veldig vellykket og blir gjentatt i 2016. Formålet med møtene er

nettverksbygging kirkesølvsmidene imellom og at gruppen får en felles standard for hva som er akseptabelt å gjøre med en gammel gjenstand av sølv.

En rask ringerunde til sølvsmidene ga ikke indikasjoner på at sølvsmidene har fått flere oppdrag etter disse tiltakene.

Kirkenes økonomi versus behov

Kirkene har et stort behov for vedlikehold og istandsetting av bygg og gjenstander. KAs Kirkekontroller viser at kirkene står ovenfor et vedlikeholdsetterslep estimert til 10-12 milliarder kroner. Det er den enkelte kommune har det økonomiske ansvaret for å bevilge midler til forvaltningen av kirkebyggene med dets inventar og interiør.

Erfaringsvis vet vi at bevilgningene varierer mye kommunene imellom og at behovet ofte større enn det man får gjort for de faktiske bevilgningene. Det er relevant å peke på at vedlikehold av kirkenes bygningsskall ofte må utføres fremfor restaurering av inventar og interiører. Dette betyr at det antageligvis er et stort skjult behov for å restaurere gjenstander og interiører i de norske kirkene, men at det ikke finnes økonomiske rammer til å prioritere disse viktige oppgavene.

Dette er en stor utfordring sett i lys av de små og verneverdige håndverksfagene. Kirkene har oppdragene som kan bidra til å holde håndverksteknikker i hevd, men ikke nødvendigvis midlene til å få jobben gjort.

Støtteordning øremerket håndverksteknikk

Et viktig tiltak kan derfor være å etablere en støtteordning hvor våre medlemmer kan søke om midler til istandsetting av gjenstander/inventar/interiør som ligger innenfor en eller flere av de de små og truede håndverksteknikkene. Det er viktig at en slik støtteordning har en langsiktig innretning. Dette vil være et viktig bidrag til å sikre utøvelsen av et yrke når utdanningsfasen er over.

KA er kjent med at det bare finnes to gjørtlere igjen i Norge, og at disse snart går av med pensjon uten at noen overtar. I kirkene finnes det mange store messinglysekroner som trenger vedlikehold. Kan en offentlig støtteordning bidra til at man fortsatt kan ha gjørtlerkompetanse i Norge?

En støtteordning kan selvfølgelig ikke dekke alle behov, men det kan være en viktig faktor for å løfte frem nødvendige prosjekter. Muligheten til å få bidrag gjennom delvis finansiering kan være utslagsgivende for at man iverksetter tiltak. Et avslag på en søknad kan også bidra til at flere prosjekter blir gjennomført. Da er prosjektet allerede løftet frem og man går i gang med å finne andre måter å skaffe finansiering.

KA kan bidra

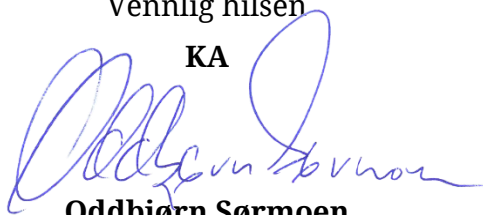
Gjennom arbeidet som er gjort på kirkesølvfeltet har KA fått god innsikt i utfordringene knyttet til bevaring av små og truede håndverksfag. På dette området kan og vil KA fortsatt jobbe for at det fortsatt finnes håndverkere som kan reparere og istandsette kirkenes inventar og interiører.

Det er viktig å peke på at Den norske kirke har et viktig ansvar for å bidra til å holde de små håndverksfagene i live. Å synliggjøre de håndverksteknikkene som man må ha et spesielt fokus på, finne frem til relevante prosjekter og informere om eventuelle støtteordninger, vil også være viktige områder som KA kan bidra på.

Den viktige kulturarven som kirkens bygg og gjenstander representerer må ivaretas av folk som har den nødvendige kunnskapen om gamle håndverkstradisjoner innenfor de mange ulike håndverksfag og håndverksteknikker. KA mener derfor at det er av stor betydning at det legges til rette for at det også i fremtiden finnes utøvere innenfor de håndverksteknikkene som i dag betegnes som små og verneverdige.

Vennlig hilsen

KA

Oddbjørn Sørmoen

Direktør